

Svínhóll.

Jörð í Náhlíð í Miðdölum, næst vestan Oddsstaða. Upplýsingar um örnefni eru frá Ólafi Jóhannessyni frá Svínhóli.

Bærinn er á barmi Svínhólsgils (1), en það er á vesturmerkjum landsins. Niður undan bænum er láglandi, sem nær niður að Tunguá (2), mikið af því láglandi er flói, sem afbæjar er nefndur Svínhólsflói (3).

Verða nú fyrst tekin örnefni í túni. Fyrir norðan bæinn er stór hóll eða hæð, sem heitir Kastali (4). Til beggja handa í honum eru allskrýtnir klettastallar. Segja margir, að í þeim búi huldufólk, og börn frá Svínhól hafa löngum leikið sér í klettum þessum og stöllum. Ofan við bæinn er brekka í Kastalanum. Brekka þessi er alltaf slegin síðast í túninu og heitir Kastalabrekka (5). Hefur margur þurft að brýna oft, er slatti væri lokið þar, en þá fór að styttest til töðugjalda. Austan við Kastalann í Kastalabrekkunni er Nátthagi (6), og vestan við Kastalann er Hálsmyri (7). Ofan við bæinn eða neðan til í Kastalabrekkunni er lítill hóll, sem heitir Svínhóll (8). Húsatún (9) er beint vestur af alveg á gilbarmi, er kringum fjárhúsin; önnur eru nefnd Miðhús (10) beint niður undan bænum, en Helgutóftir (11) eru syðst í túnjaðri. Grasbali, er heitir Bali (12), er mjög harður blettur í Húsatúni, þar var sauðataðið þurrkað. Túninu er skipt í Upptún (13), Úttún (14), Norðurtún (15) og Framtún (16). (Sagt er, að kerling hafi endur fyrir löngu hengt sig í kofum þeim, sem nú heita Helgutóftir.) Kvíar (17) eru rústir austan við túnjaðarinn. Umhverfis Kvíarnar eru Kvíamóar (18).

Beint niður af túninu er stykki nefnt Veita (19),

mjög heygott mýrarstykki, sem bæjarlæknum er stundum veitt yfir. Út undir gilinu er lágt slétt holt, sem heitir Móholt (20), þar var mórinn þurrkaður. Torfholt (21) er annað holt sunnar í mýrinni, þar var torfið þurrkað, sem rist var í Lágflóa (22), sem er framhald af Svartaflóa eða Svartafeni í Oddsstaðalandi. Steinbogi (23) er dálítið sérkennilegir klettásar gegnum Svínhólsgilið, niður undir Tunguá. Stekkur (24) er upphlaðinn við Steinbogann. Allhár klettur er veggur á eina hlið Stekksins. Börð (25) eru grasi gróin börð niður undir ánni. Þar bælir fé sig oft í vondum veðrum á haustin. Undir börðum þessum eru uppgrónar rústir. Rúst (26) er sérkennilegur móahóll framarlega í mýrunum.

Bæjarlækur (27) rennur niður og líklega fyrst um túnið, en milli túns og gils eru tveir hvammar, Neðrihvammur (28), sem er fagur grashvammur sprottinn miklu blágresi, þar er ullin venjulega þurrkuð, því er hann stundum nefndur Ullarhvammur. Ofar móts við húsin er Húsahvammur (29), þar var dys eftir einhvern, sem víst hefur ekki mátt fá kirkjuleg. Milli hvammanna byggði Finnbogi Finnsson, sem hér bjó um tíma, myllu og malaði fyrir sjálfan sig og aðra.

Fyrir framan túnið eru holt, sem heita Brúarholt (30), þetta er tiltölulega nýtt nafn, varð ekki til fyrr en vegur var lagður milli bæjanna, eftir þessu holti er gömul vegarbrú. Frá þessu holti að austanverðu við túnið er allstórt svæði upp undir hálsbrúnina, sem einu nafni er kallað Brekkur (31), efst eru brattar harðar fyrningsbrekkur, nefndar Hábrekkur (32). Yzt næst Kastalahorninu og Nátthagaganum heita þar Nátthagabrekkur (33). Sandhóll (34) heitir svo rétt fram undir Merkjalæk, stór og mikill hóll með grasi í kring. Ofarlega er svo rétt við merkin stór og mikil brekka, sem heitir Krubba (35), upp af henni er Fjárbrún (36) efst.

Á merkjum móti Oddsstöðum er Merkjalækur (37) frá því hann byrjar uppi í hálsi og þar til hann dreifist um flóann.

Ofan við Fjárbrún gegnt Selmóum í Svalbarðalandi er Stekkiarmýri (38), þar er gamall Stekkur (39). Þá er Sokku-
mýri (40) norðan til á brún og er framhald af Stekkjarmýri til austurs, hún er löng og nær upp undir Kolsstaðafjall norðan til við Löngulág í Oddsstaðalandi. Flói (41) er mýrarflói mikill, er tekur yfir mesta hluta fjalllendisins, er þar oft grasgefið en blautt. Svínhólskelda (42) er uppi á hálsi, þar sem flóinn er verstur yfirferðar og hallar að gilinu, hún nær inn hjá Tvíhólum. Á sumrum eru oft góðar slægjur í keldunni, en bera verður heyið oft langar leiðir á hestana, þar sem ekki er hægt að koma hestum að. Á vetrum leggur kelduna löngum, svo hún kemur oft á vorin græn undan ísunum.

Einhóll (43) er gríðarstór einkennilegur sandhóll í flóanum, í lögun líkt og hálfur hnykill; þetta er huldufólksbústaður. Selgil (44) er gil með allháum fossi, er rennur austan af fjalli niður Svínhólshlíð (45) ofan í flóann og myndar þar Kelduna og síðar Svínhólsgilið. Svínhólshlíð er grasi vafin fjallshlíð með tærum lækjarbunum, er steypast fram af hliðarstöllum. Í hliðinni unir búsmali sér mjög vel. Innan við Selgilið er Selbarð (46), þar skammt frá vottar fyrir selrústum eða hjásetukofa. Innarlega í Keldunni er holt, sem heitir Dráttarholt (47), sennilega hefur verið dregin þar upp skepna, dauð eða lifandi. Þarna er jarðvegurinn fúinn og ófær flestum skepnum. Ofan við þetta holt eru svo Tvíhólar (48), sérkennilegir hólar eða klettaborgir á merkjum móti Saurstöðum. Mýrarsund suður af Skugga, er síðar getur, heitir Skuggasund (49). Neðanvert á holti gegnt Biskupskeldu er varða nefnd Strákur

(50). Leiðin upp af Svínhóli er kölluð Svínhólsháls (51), var mikið farin leið, mest illa ruddar melgötur.

Stafrófsskrá yfir Svínhólsörnefni:

Bali	12	Neðrihvammur	28
Brekkur	31	Norðurtún	15
Brúarholt	30	Rúst	26
Bæjarlækur	27	Sandhóll	34
Börð	25	Selbarð	46
Dráttarholt	47	Selgil	44
Einhóll	43	Skuggasund	49
Fjárbrún	36	Sokkumýri	40
Flói	41	Steinbogi	23
Framtún	16	Stekkjarmýri	38
Hábrekkur	32	Stekkur	24
Hálsmýri	7	Stekkur	39
Helgutóftir	11	Strákur	50
Kastalabrekka	5	Svínhóll	8
Kastali	4	Svínhólsflói	3
Húshvammur	29	Svínhólsgil	1
Húsa tún	9	Svínhólsháls	51
Krubba	35	Svínhólshlíð	45
Kvíamóar	18	Svínhólskelda	42
Kvíar	17	Torfholt	21
Lágflói	22	Tunguá	2
Merkjalækur	37	Tvíhólar	48
Miðhús	10	Upptún	13
Móholt	20	Úttún	14
Nátthagabrekkur	33	Veita	19
Nátthagi	6		

Dalasýsla

Miðdalahreppur

Svínhóll

Gott væri að fá svör við eftirfarandi spurningum, ef hægt væri:

- 1) Eru einhverjar hleðslur umhverfis Nátthagann? Hvenær ætli hann hafi síðast verið notaður?
- 2) Hvers vegna ætli hóllinn heiti Svínhóll?
- 3) Eru kvíarnar ennþá greinilegar? Hvenær ætli síðast hafi verið fært frá á Svínhóli?
- 4) Hvar var mórinn tekinn upp? Hvað var hann djúpur, á að gizka? Þótti þetta gott mótak?
- 5) Er vitað, hvenær hætt var að nota stekkinn (24)?
- 6) Hvernig ætli standi á nafninu Rúst (26)? Er vitað til þess, að eitthvert hús hafi staðið á þessum hól?
- 7) Er vitað um tilefni nafnsins Sokkumýri?
- 8) Hvar er Skuggi, sem Skuggasund er við kennt?

Svínhóll, Miðdalahreppi.

Þessi skrá Ara styðzt við skrifaða skrá Ólafs Jóhannessonar í Stóraskógi, en síðan hefur Ari hitt hann og reynt að fullkomna skrána og þó einkum staðsetningar og færa hana í sama form og aðrar þrnefnaskrár. Verður því þessi skrá hreinrituð hér, þótt hún bæti ekki miklu við skrá Ólafs, sem hér verður reyndar að vera aðal-skrá.